

Tehyn ja SuPerin kannanotto: Emme kannata ehdotettuja hoiva-avustajien koulutusmalleja

- Koulutusjärjestelmä tarjoaa jo opintoja, joiden ammattitaitovaatimukset tuottavat osaamisen avustaviin- ja tukipalvelutyötehtäviin.
- Nimike hoiva-avustaja ei kuvaa työn sisältöä ja se tulee muuttaa esimerkiksi tukipalvelutyöntekijäksi
- Nykyiset hoiva-avustajan koulutuksen tutkinnon osat tuottavat päällekkäistä osaamista. Päällekkäiset opinnot eivät täydennä tai lisää osaamista avustavissa/tukipalvelutehtävissä
- Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen edellyttää osaamista sairauksien ehkäisemisestä ja hoitamisesta, lääkehoidon toteuttamisesta ja sen vaikutusten seuraamisesta, ikäihmisten ravitsemussuosituksen mukaisesta ravitsemuksesta, toimintakykyongelmien tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta, mihin ei avustavissa tehtävissä toimivan osaaminen riitä
- Sosiaali- ja terveysalalle hakeutuvien soveltuvuus on myös aina testattava huolellisesti
- Hoiva-avustajien palkkaaminen ei rajoittuisi vain vanhuspalvelulain mukaiseen henkilöstömitoitukseen, vaan hoiva-avustajia palkataan jo nyt laajasti tehtäviin, jotka kuuluvat koulutetun ammattihenkilön vastuulle.

Tehyn ja SuPerin näkemyksen mukaan hoiva-avustajien tarve on välillisissä tukipalvelutehtävissä, ei hoiva- , eikä hoitotyössä. Esitämme, että koulutus hoiva-avustajan tehtäviin toteutetaan Puhdistus -ja kiinteistöpalvelualan perustutkinnon, Kotityöpalvelujen osaamisalan pakollisella tutkinnonosalla Avustamis- ja asiointipalvelujen tuottaminen, 30 osp.

Työpaikkailmoituksissa hoiva-avustajilta toivotaan seuraavaa osaamista: avustamisen perustaidot, hyvät vuorovaikutustaidot, positiivinen asenne, riittävä suomenkielentaito, aito kiinnostus työskennellä ikäihmisten kanssa, iloinen ja reipas työasenne. Hakuilmoitusten mukaan hoiva-avustajan työpäivä koostuu pääsääntöisesti keittiötyöstä ja pyykkihuollosta sekä asiakkaiden avustamisesta päivittäisissä toiminnoissa (avustaminen ruokailussa, hygienian hoidossa, vaatehuollossa, ulkoilussa, viriketoiminnassa). Työpaikkailmoituksissa mainittuja osaamistarpeita ja työtehtäviä tarkasteltaessa on todettava, että nimike hoiva-avustaja on harhaanjohtava eikä kuvaa työn sisältöä. Työtä/tehtävää kuvaisi paremmin nimike tukipalvelutyöntekijä, jota osa työnantajista käyttääkin.

13.2 ja 29.4.2020 OPH:n tilaisuuksissa STM:n Satu Karppanen esitteli hoiva-avustajan tehtävänkuvaa ja osaamisvaatimuksia: avustavia tehtäviä asiakkaiden perustarpeista huolehtimiseen ja niissä avustamiseen (peseytyminen, pukeutuminen, ruokailu, liikkuminen, ulkoilu, toimintakyvyn ylläpitäminen). Hänen mukaansa hoiva-avustajan tehtävässä olisi kyettävä ohjaamaan ja avustamaan asiakkaita päivittäisissä toiminnoissa ja huolehtimaan asiakkaiden hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta. Työskentely edellyttää riittävää suomen kielen taitoa.

Ikäihmisten hyvä hoito vaatii ammattihenkilöiden osaamista

Tehostetussa palvelussa ja kotihoidossa asiakkaat ovat monisairaita ja valtaosalla on myös muistisairaus. Asiakkaiden lääkehoito on vaativaa. Ikäihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa toteutetaan elämän loppuvaiheen hoitoa. Hoito pyritään entistä useammin toteuttamaan siten, että asiakas saa myös palliatiivisen ja saattohoidon omassa yksikössä, ilman siirtoa sairaalaan. Kevään 2019 vanhuspalvelukriisi ja tänä vuonna alkanut koronaepidemia ovat tuoneet jälleen näkyväksi sen, että hauraiden ikäihmisten turvallinen hoito sekä kotihoidossa että ympärivuorokautisessa hoidossa vaatii sairaanhoidollista ja myös infektioiden torjuntaan liittyvää osaamista, sekä tietoa sairauksista. Ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitäminen vaatii osaamista sairauksien ehkäisemisestä ja niiden hoitamisesta, ravitsemussuosituksen mukaisesta hyvästä ravitsemuksesta, toimintakykyongelmien tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta. Osaaminen on otettava huomioon henkilöstörakenteessa ja -mitoituksessa sekä tehtäväkuissa ja niihin liittyvissä osaamisvaatimuksissa. Vaatimukset vaihtelevat gerontologisesta ja geriatrisesta osaamisesta ikäihmisen avustamiseen päivittäisissä toiminnoissa.

Laadukas hoitotyö, palveluiden kehittäminen ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät korkeatasoista koulutusta. Siksi välittömään asiakastyöhön osallistuvan vanhuspalvelujen hoitohenkilöstön tulee pääsääntöisesti olla nimekesuojattuja ja laillistettuja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen ammattihenkilöitä – lähihoitajia ja sairaanhoitajia.

Hoiva-avustajien määrän lisääminen tuottaa ikäihmisten ympärivuorokautisiin palveluihin kolmiportaisen henkilöstörakenteen, joka aiheuttaa ristiriitoja koulutettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja avustajien työntekijöiden välillä vaarantaen potilas- ja asiakasturvallisuuden. Sairaanhoitajat ja lähihoitajat työskentelevät välittömässä asiakastyössä ja vastaavat kokonaisvaltaisesti asiakkaiden palvelutarpeisiin vuorokauden kaikkina aikoina. Hoiva-avustajien työnkuva välittömässä asiakastyössä olisi paljon rajatumpi, ja he eivät voi työskennellä yksin työvuorossa tai vastata lääkityksistä. Tämä vaikeuttaa työvuorosuunnittelua ja lisää kustannuksia, koska avustajat henkilöt eivät voi työskennellä yksin eivätkä vastata hoidosta. Ammattihenkilöt toteuttavat kaikki itsenäistä työtettä vaativat tehtävät, toteuttavat lääkehoidon ja valvovat ammattivastuulla hoiva-avustajien työtä. Lisäksi kolmantena ryhmänä yksiköissä työskentelee siivous- ja tukipalvelutehtäviin koulutettua henkilöstöä, joiden tehtäviin ei kuulu välitön asiakastyö. Tällainen henkilöstörakenne hoitotyössä on hierarkkinen ja epätarkoituksenmukainen.

Työnantajat ovat käyttäneet hoiva-avustajia tehtävissä, joihin tämän työntekijäryhmän osaaminen ei riitä. Aluehallintoviraston vuonna 2018 julkaistussa tehostetun palveluasumisen lääkehoitoa käsittelevässä raportissa (41/2018) todettiin, että puolessa hankkeeseen valikoituneista toimintayksiköistä (50 %) lääkehoidon toteuttamiseen osallistuivat myös hoiva-avustajat tai hoitoapulaiset. Hoiva-avustajat ja hoitoapulaiset antoivat pääasiassa valmiiksi annosteltuja lääkkeitä luonnollista reittiä, mutta pistivät myös insuliinia ihon alle (s.c.), toteuttivat PKV-lääkehoitoa ja jakoivat lääkkeitä dosetteihin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies nosti 31.12.2019 päätöksessään esille Eksoten kotihoidon lääkehoidon puutteet. Hoiva-avustajien osallistuminen kotihoidon asiakkaiden lääkehoitoon vaaransi apulaisoikeusasiamiehen mukaan potilasturvallisuuden, koska hoiva-avustajat eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. ([Hoiva-avustajakoulutus](#); [hoiva-avustajien rekrytointi-ilmoitus](#))

Nämä edellä kuvatut esimerkit osoittavat, että ikäihmisten hoidossa tarvitaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden osaamista, jotta asiakkaiden välttämätön lääkehoito voidaan toteuttaa asiakasturvallisesti ja asianmukaisesti. Ikäihmisten hoidossa ja hoivassa henkilöstörakennetta tulee kehittää ja koulutuksen tasoa nostaa. Asiakasturvallinen ja laadukas hoito ei toteudu, jos ikäihmisten välittömässä asiakastyössä työskentelee riittämättömällä osaamisella työntekijäryhmä, jolta ei voida edellyttää itsenäistä työskentelyä.

Koulutusmallit hoiva-avustaja koulutukseen eivät vastaa työelämän tarvitsemaan osaamistarpeeseen

Hoiva-avustajakoulutukseksi on esitetty kahta vaihtoehtoista mallia, jotka muodostuisivat joko kahdesta Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tutkinnon osasta tai yhdestä Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ja yhdestä Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinnon tutkinnon osasta.

Ehdotetut koulutusmallit hoiva-avustajakoulutukseen ovat:

1. "Kasvun ja osallisuuden edistäminen" 25 osp ja "Ikääntyneiden osallisuuden edistäminen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta 35 osp
2. "Kasvun ja osallisuuden edistäminen" sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta ja Puhtaus ja kiinteistöpalvelualan perustutkinnosta, Kotityöpalvelujen osaamisalan pakollinen tutkinnonosa Avustamis- ja asiointipalvelujen tuottaminen, 30 osp

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon Ikääntyneiden osallisuuden edistäminen ammattitaitovaatimusten tutkinnonperustetyön perustana oli oletus, että opiskelija on jo hankkinut osaamisen sekä "Kasvun ja osallisuuden edistäminen" että "Toimintakyvyn ja terveyden edistämisen" tutkinnon osista. Ilman edellä mainittujen tutkinnon osien tuottamaa osaamista, ei opiskelijalla ole sitä ymmärrystä mitä tarkoittaa esimerkiksi ammattitaitovaatimus: Opiskelija käyttää alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja edistäessään asiakkaan inhimillistä elämää saattohoitovaiheessa, mikä tarkoittaa, että opiskelija osaa toteuttaa kokonaisvaltaisesti oireita lievittävää ja hyvää saattohoitoa huomioiden

kuolevan asiakkaan ja hänen läheistensä tarpeet ja tietää saattohoidon periaatteet ja toimii niiden mukaisesti ja perustelee tiedolla toimintaansa.

Sen sijaan Kiinteistö- ja puhtausalan ammattitutkinnon tutkinnonosat "Avustamis- ja asiointipalvelujen tuottaminen" tai "Avustaminen ja huolenpito" tuottavat sitä osaamista, mitä tarvitaan, kun työnantaja etsii henkilöä, jonka tehtäviin kuuluu monipuolisten ateria- ja siivouspalveluiden sekä hoivan avustavat tehtävät hoivakodissa että tuoda iloista asennetta ja lämpöä, joka välittyy koko taloon. Lisäksi on erittäin suotavaa, että koulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota vuorovaikutustaitoihin ja henkilön kielitaitoon.

Työssä kehittymisen ja etenemisen näkökulmasta ei ole tarpeen, että tutkinnon osat tulevat suoraan sosiaali- ja terveysalan tutkinnosta. Koulutus uudistuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti opiskelijan aiempi osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan ja hän opiskelee vain sitä mitä ei vielä osaa. Näin ollen henkilö etenee halutessaan ja osaamisensa mukaan lähihoitajaksi joutuisammin kuin henkilö, jolla ei kyseistä osaamista ole.

Johtopäätökset

Tehy ja SuPer eivät puolla kumpaakaan ehdotettua koulutusmallia, koska ne eivät sellaisenaan vastaa työelämän tarpeeseen. Tehy ja SuPer esittävät hoiva-avustajien koulutukseksi Puhdistus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinnon, Kotityöpalvelujen osaamisalan pakollista tutkinnon osaa, Avustamis- ja asiointipalvelujen tuottaminen, 30 osp. Lisäksi olisi ollut toivottavaa, että malleja ehdottanut opetushallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä, olisi yhteisessä työskentelyssään tuonut näiden jo aiemmin ehdotettujen mallien rinnalle muita vaihtoehtoja tai perustellut kattavammin kyseiset mallit.

Tehy ja SuPer eivät hyväksy sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon muodostumissäännön purkamista. Avustaviin tehtäviin tarvittava osaaminen saavutetaan jo nykyisillä voimissa olevilla tutkinnon osilla, joka muodostuu Puhtaus- ja kiinteistöalan perustutkinnon tai Puhtaus ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinnon tutkinnon osista.

Helsingissä 14.5.2020

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Silja Paavola
puheenjohtaja
Superliitto